

AVIOLIITTO

VT

I. Avioliitto Luoja suunnitelmassa.

Luomiskertomukset päättyvät kumpikin kohtaukseen, joka perustaa avioliiton instituution. Jahvistisessa kertomuksessa (1. Moos. 2) Jumalan tahto ilmaistaan selvästi näin: ”Ihmisen ei ole hyvä olla yksin; minä teen hänelle avun, joka sopii hänelle” (1. Moos. 2:18). Kaikkia eläimiä ylempänä (1. Moos. 2:19) ihminen voi löytää tämän avun vain siitä, joka on ”lihaa hänen lihastaan ja luuta hänen luistaan” (1. Moos. 2:21 ff.). Jumala loi tämän naisen häntä varten; siksi mies jättää isänsä ja äitinsä, liittyy häneen rakkaudesta, ja heistä tulee ”yksi liha” (1. Moos. 2:24). Seksuaalisuus saa näin merkityksensä, kun se ilmaisee lihassa niiden kahden olennon ykseyttä, joita Jumala kutsuu auttamaan toisiaan keskinäisessä rakkaudessa. Alkuperäisessä eheydessä se oli vapaa kaikesta häpeän tunteesta (1. Moos. 2:25), mutta synnin jälkeen siitä tulee kuitenkin häiriön aihe (1. Moos. 3:7), ja ihmisparin elämää uhkaavat tästä lähtien kärsimys sekä intohimojen tai vallanhalun kiusaukset (1. Moos. 3:16). Mutta tästä huolimatta elävien äidille (1. Moos. 3:20) hedelmällisyys jää pysyväksi Jumalan lahjaksi (1. Moos. 4:1, 25). Papillisessa kertomuksessa (1. Moos. 1) on vähemmän dramaattisia aineksia. Jumalan kuvaksi luotu ihminen, jonka tehtävänä on hallita maata ja täyttää se asukkailla, on todellisuudessa ihmispari (1. Moos. 1:26 f.). Siinä hedelmällisyys näyttäytyy seksuaalisuuden varsinaisena päämääränä, ja seksuaalisuus on erinomainen asia kuten koko luomakuntakin (1. Moos. 1:31). Näin tulee esiin avioliittoinstituution jumalallinen ihanne, ennen kuin synty turmeli ihmissuvun.

II. Avioliitto Jumalan kansan keskuudessa.

Kun Jumala ryhtyy kasvattamaan kansaansa antamalla sille Lain, avioliittoinstituutio ei enää vastaa tätä alkuperäistä ihannetta. Siksi Laki käytännössä sovittaa vaatimuksensa osittain ”sydänten kovuuteen” (Matt. 19:8). Hedelmällisyyttä pidetään ensisijaisena arvona, jolle kaikki muu alistetaan. Kun tämä seikka on turvattu, instituutiossa säilyy kuitenkin jälkiä esi-isien tavoista, jotka ovat hyvin kaukana avioliiton esikuvasta (1. Moos. 1–2).

1. Aviollinen rakkaus ja yhteiskunnallinen pakko. Vanhoja tekstejä leimaa vahvasti ajattelutapa, jossa yhteisön hyvä asetetaan yksilöiden hyvän edelle ja yhteisö määrää heidän lakinsa ja vaatimuksensa. Vanhemmat naittavat itse lapsensa kysymättä heiltä (1. Moos. 24:28 ff.; 1. Moos. 29:23; Tob. 6:13). Yhteisö sulkee pois tietyt avioliitot sukulaisten kesken (3. Moos. 18:6–19) tai kansan ulkopuolisten kanssa (5. Moos. 7:1–4; Esra 9). Jotkin liitot ovat välttämättömiä suvun jatkumiseksi; tällainen on lapsettoman lesken ja hänen lähimmän sukulaisensa välinen liitto (lankousavioliitto: 5. Moos. 25:5–10; 1. Moos. 38:7 ff.; Ruut 2:20). Kaikesta tästä pakon vaikutelmasta huolimatta rakkauden spontaanisuus pysyy elävänä. Joskus sydän yhtyy pakotettuun liittoon (1. Moos. 24:62–67; Ruut 3:10); joskus mies ja nainen liittyvät yhteen, koska ovat valinneet toisensa (1. Moos. 29:15–20; 1. Sam. 18:20–26; 1. Sam. 25:4 ff.), toisinaan vanhempiensa tahdosta piittaamatta (1. Moos. 26:34 f.; Tuom. 14:1–10). Löytyy koteja, joita yhdistää syvä rakkaus (1. Sam. 1:8), sekä uskollisuutta, joka kestää vapaasta tahdosta kuoleman tuolle puolen (Jud. 16:22). Vaikka naisen perheelle maksetaan morsiusmaksu (1. Moos. 34:12; 2. Moos. 22:15 ff.) ja aviomiehellä on herran tai omistajan nimitys (baal), nainen ei ole pelkkää ostettavaa ja myytävää tavaraa. Hän osoittaa kykenevänsä kantamaan vastuuta ja voi aktiivisesti edistää avioliiton onnistumista ja aviomiehensä hyvää mainetta (Sananl. 31:10–31). Laulujen laulu kuvaa kahden vapaan kumppanin rakkautta intohimoisessa, pakkoa kaihtavassa vuoropuhelussa; vaikka kirja on allegorinen ja käsittelee Jumalan ja hänen kansansa välistä rakkautta, se puhuu siitä käyttäen sanoja ja asenteita, jotka tuona aikana kuuluivat ihmisten väliseen rakkauteen (vrt. Laul. 1:1–17; Laul. 6:4–8:4).

2. Moniavioisuus ja yksiavioisuus. Hedelmällisyyden ihanne ja huoli vahvasta perheestä saavat toivomaan hyvin lukuisia lapsia (vrt. Tuom. 8:30; Tuom. 12:8; 2. Kun. 10:1), mikä johtaa luonnollisesti moniavioisuuden harjoittamiseen. Jahvistinen kirjoittaja, jonka ihanne oli yksiavioisuus (1. Moos. 2:18–24), leimaa moniavioisuuden, kun hän liittää sen alkuperän barbaarisen Lemekin aloitteeseen (1. Moos. 4:19). Koko Raamatussa tavataan kuitenkin käytäntö, jossa miehellä on kaksi vaimoa (1. Sam. 1:2; vrt. 5. Moos. 21:15), tai jossa hän ottaa sivuvaimoja ja orjavaimoja (1. Moos. 16:2; 1. Moos. 30:3; 2. Moos. 21:7–11; Tuom. 19:1; 5. Moos. 21:10–14). Kuninkaat solmivat lukuisia liittoja joko rakkaudesta (2. Sam. 11:2 ff.) tai poliittisesta edusta (1. Kun. 3:1); näin syntyy suuria haaremeja (1. Kun. 11:3; 2. Aikak. 13:21), joissa todellinen rakkaus on mahdotonta (Laul. 8:2–17). Yksinomaista kiintymystä tavataan kuitenkin usein myös lisakista (1. Moos. 25:19–28) ja Joosefista (1. Moos. 41:50) alkaen aina Juditiin (Jud. 8:2–8) ja kumpaankin Tobiaan (Tob. 11:5–15) asti, Hesekielin (Hes. 24:15–18) ja Jobin (Job 2:9 f.) kautta. Viisaukskirjat kuvaavat yksiavioisten kotien iloja ja vaikeuksia (Sananl. 5:15–20; Sananl. 18:22; Sananl. 19:13; Saarn. 9:9; Sir. 25:13–26:18), ja Laulujen laulussa puolisoiden rakkaus on ilmeisen jakamatonta. Kaikki tämä osoittaa tapojen todella muuttuneen. UT:n aikana yksiavioisuudesta tulee juutalaisten avioliittojen tavallinen sääntö.

3. Avioliiton pysyvyys ja puolisoiden uskollisuus. Myös huoli jälkeläisten saamisesta on voinut johtaa siihen, että vaimo hylättiin hedelmättömyyden vuoksi; moniavioisuus kuitenkin mahdollisti tämän vaikeuden ratkaisemisen (1. Moos. 16). Säädellessään avioerokäytäntöä laki ei täsmennä, mikä ”vika” voi antaa miehelle oikeuden hylätä vaimonsa (5. Moos. 24:1 f.). Maanpakolaisuuden jälkeen viisaat kuitenkin ylistävät uskollisuutta

”nuoruuden vaimolle” (Sananl. 5:15–19) ja aviollisen suhteen pysyvyyttä (Sir. 26:3 ff.). Malakia rinnastaa avioliiton liiton (*berith*) Jahven ja Israelin väliseen liittoon (*berith*) ja vakuuttaa, että Jumala ”vihaa hylkäämistä” (Mal. 2:14 ff.). Vaikka näin on edetty kohti tiukempaa ihannetta, UT:n aikainen juutalaisuus hyväksyy edelleen avioeron mahdollisuuden, ja lainopettajat kiistelevät siitä, millä perusteilla se voidaan oikeuttaa (vrt. Matt. 19:3). Aviollisen uskollisuuden osalta tapa, jonka laki myöhemmin vahvisti (1. Moos. 38:24), määräsi kuolemaan jokaisen avionrikkokojanaisen ja hänen rikoskumppaninsa (5. Moos. 22:22; 3. Moos. 20:10). Aviorikoksen kieltäminen (2. Moos. 20:14) tähtäsi aluksi ennen kaikkea miehen oikeuksien turvaamiseen, sillä mikään ei nimenomaisesti kieltänyt miestä olemasta sukupuolisuhteissa vapaiden naisten tai prostituoitujen kanssa: moniavioisuuden käytäntö sai tällaisen sallivuuden helpommin hyväksytyksi. Mutta kuten yksiavioisuuteen aletaan pyrkiä, myös tässä tapahtuu edistystä: aviorikos kielletään myös mieheltä (Job 31:9; Sir. 9:5, 8, 9; Sir. 41:22 ff.). Näissä rajoissa profeetat tuomitsevat aviorikoksen ankarasti (Hes. 18:6), silloinkin kun syyllinen on itse kuningas Daavid (2. Sam. 12). Viisaat myös varoittavat nuoria miehiä kevytmielisen naisen houkutuksista (Sananl. 5:1–6; Sananl. 7:6–27; Sir. 26:9–12), jotta nämä oppisivat avioliikseen uskollisuuteen.

4. Avioliiton uskonnollinen ihanne. Vaikka avioliitto on ennen kaikkea siviilioikeudellinen asia eivätkä vanhat tekstit viittaa uskonnolliseen rituaaliin, israelilainen tietää hyvin, että Jumala johdattaa häntä puolison valinnassa (1. Moos. 24:42–52) ja että Jumala vahvistaa liiton nimissä avioliittoa säätelevät määräykset (3. Moos. 18). Dekalogi, Israelin peruslaki, takaa tämän instituution pyhyden (2. Moos. 20:14; vrt. Sananl. 2:17). Pakkosiirtolaisuuden jälkeen Tobitin kirja antaa hyvin hengellisen kuvan kodista, jonka Jumala on valmistanut (Tob. 3:16), joka perustetaan hänen katseensa alla uskoon ja rukoukseen (Tob. 7:11; Tob. 8:4–9), noudattaen sitä mallia, jonka Ensimmäinen Mooseksen kirja esittää (Tob. 8:6; vrt. 1. Moos. 2:18), ja jota varjelee päivittäinen uskollisuus laille (Tob. 14:8–13). Tälle tasolle edettyään avioliiton raamatullinen ihanne ylittää ne puutteet, jotka Mooseksen laki oli väliaikaisesti hyväksynyt.

UT

Uuden testamentin käsitystä avioliitosta hallitsee Jeesuksen elämän oma paradoksi: hän, joka oli ”syntynyt naisesta” (Gal. 4:4; vrt. Luuk. 11:27), pyhittää Nasaretissa viettämällään elämällä koko Vanhan testamentin valmistaman perheen (Luuk. 2:51 f.). Mutta neitseellisestä äidistä syntyneenä ja itse neitsyydessä eläen hän todistaa avioliittoa suuremmasta arvosta.

I. Kristus ja avioliitto.

1. Uusi laki. Viitaten nimenomaisesti Mooseksen lain tuolle puolen, Genesiksen luomissuunnitelmaan, Jeesus vahvistaa avioliiton ehdottoman luonteen ja purkamattomuuden (Matt. 19:1–9): Jumala itse yhdistää miehen ja naisen ja antaa heidän vapaalle valinnalleen pyhityksen, joka ylittää heidät. He ovat hänen edessään ”yhtä lihaa”; siksi vaimon hylkääminen, jota siedetään ”sydämen kovuuden tähden”, on suljettava pois Jumalan valtakunnasta, jossa maailma palaa alkuperäiseen täydellisyyteensä. ”Haureustapausta” koskeva poikkeus (Matt. 19:9) ei luultavasti tarkoita avioeron oikeuttamista (vrt. Mark. 10:11 f.; Luuk. 16:18; 1. Kor. 7:10 f.); se koskee epäilemättä aviottoman vaimon pois lähettämistä tai eroa, jota ei voi seurata uusi avioliitto. Tästä johtuu opetuslasten kauhistus Uuden lain ankaruuden edessä: ”Jos miehen suhde naiseen on tällainen, on parempi olla menemättä naimisiin!” (Matt. 19:10).

Tämä periaatteellinen vaatimus ei sulje pois laupeutta syntisiä ihmisiä kohtaan. Jeesus kohtaa useaan otteeseen avionrikkokojia tai ihmisiä, jotka ovat uskottomia rakkauden ihanteelle (Luuk. 7:37; Joh. 4:18; Joh. 8:3 ff.; vrt. Matt. 21:31 f.). Hän ottaa heidät vastaan, ei hyväksyäkseen heidän käytöstään, vaan tuodakseen heille kääntymyksen ja anteeksiannon, jotka korostavat petetyn ihanteen arvoa (Joh. 8:11).

2. Avioliiton sakramentti. Jeesus ei tyydy palauttamaan avioliiton instituutiota siihen alkuperäiseen täydellisyyteen, jonka ihmisen synty oli hämärtänyt. Hän antaa sille uuden perustan, joka antaa sille sen uskonnollisen merkityksen Jumalan valtakunnassa. Uuden liiton kautta, jonka hän perustaa omassa veressään (Matt. 26:28), hänestä itsestään tulee Kirkon Sulhanen. Siksi kristityillekin, jotka ovat kasteestaan lähtien Pyhän Hengen temppeleitä (1. Kor. 6:19), avioliitto on ”suuri salaisuus Kristukseen ja Kirkkoon nähden” (Ef. 5:32). Kirkon alistuminen Kristukselle ja Kristuksen lunastava rakkaus Kirkkoa kohtaan, jonka hän on pelastanut antamalla itsensä sen puolesta, ovat näin elävä sääntö, jota puolisoitten tulee jäljitellä; he voivat tehdä niin, koska lunastuksen armo ulottuu heidän rakkauteensa itseensä ja samalla osoittaa sille ihanteen (Ef. 5:21–33). Ihmisen seksuaalisuus, jonka normaaleja vaatimuksia on arvioitava harkiten (1. Kor. 7:1–6), otetaan nyt osaksi pyhää todellisuutta, joka muuttaa sen kirkastuneeksi.

II. Avioliitto ja neitsyys.

”Ihmisen ei ole hyvä olla yksin”, sanoo 1. Moos. 2:18. Jeesuksen perustamassa Jumalan valtakunnassa avautuu uusi ihanne. Jotkut tekevät itsestään eunukkeja valtakunnan tähden (Matt. 19:11 f.). Tämä on kristillisen neitsyyden paradoksi. VT:n ajasta, jolloin hedelmällisyys oli ensisijainen velvollisuus Jumalan kansan jatkuvuuden turvaamiseksi, aina parusiaan, jolloin avioliitto lakkautetaan (Matt. 22:30 rinnakk.), Kirkossa elää rinnakkain kaksi elämänmuotoa: avioliitto, jonka Kristuksen ja Kirkon salaisuus kirkastaa, ja vihitty selibaatti, jota Paavali pitää parempana (1. Kor. 7:8, 25–28). Tarkoituksena ei ole halveksia avioliittoa (vrt. 1. Kor. 7:1), vaan elää täydessä määrin tätä aviollista

salaisuutta, johon jokainen kristitty osallistuu jo kasteensa kautta (2. Kor. 11:2): kiinnittymällä jakamattomasti Herraan, jotta miellyttäisi yksin häntä (1. Kor. 7:32–35), osoitetaan, että nykyisen maailman esikuva, johon avioliittoinstituutio liittyy, on lähestymässä loppuaan (1. Kor. 7:31). Tässä näkökulmassa Paavali epäilemättä toteaa, että ”ne, joilla on vaimo, eläisivät kuin heillä ei olisi vaimoa” (1. Kor. 7:29) ja etteivät lesket mene uudelleen naimisiin. Mutta viime kädessä tämä kaikki riippuu Herrasta: kyse on erilaisista ja toisiaan täydentävistä kutsumuksista Kristuksen ruumiissa; tällä alalla, kuten muillakin, ”jokainen saa Jumalalta oman erityisen lahjansa, yksi tällaisen, toinen tuollaisen” (1. Kor. 7:7; vrt. Matt. 19:11).

CW

Katso myös: → Aadam II 2 — Aviorikos 1 — Ystävä 3 — chair I 2 — circoncision AT I — epoux-epouse — fecondite — femme AT 2; NT 2 — Maria II 4 — sexualite — sterilite — unite I, III — vetement I — veuves 2 — virginite